

K31/23 C.Makamole.

280(1)

1-42*

6723

K31/23

JUN 1939

pp. 1-42

S 280(1)

280(1)

THE

INVINCIBLE

EXERCISE BOOK

s. 280 Tlôkwa (of Vrede) of Mologoana. History of --

NAME *[Handwritten]*

CLASS *[Handwritten]*

SUBJECT *[Handwritten]*

(2/80) 3

C Makamole 1.
JUN 1939

indexed

17 May 1939

O. J. S. 11 (41)

3

1/2
HW

280

History ea-Bateko¹ koa ba ha molingoaana
oa bo hēsa bo hēasite tseleng. K31/23

Ba tlokoa ke fana ha motlokoa.

Motlokoa a tsoala. Motho

Motho a tsoala. Khoali

Khoali a tsoala. Mokhoboheli

Mokhoboheli a tsoala. Mohoabali

Mohoabali a tsoala. Melioane

Melioane a tsoala. Kuena

Kuena a tsoala. Letjaha

Letjaha a tsoala. Khoali oa boheli II

Khoali II a tsoala. Saasoane

Saasoane a tsoala. Molingoaana

Molingoaana a tsoala. Masilo

Masilo a tsoala. Malope

Malope a tsoala. Molatoli

Molatoli a tsoala. Lebaka

Lebaka a tsoala. Nkha hle

Nkha hle a tsoala. Jimisi

Jimisi a tsoala. Leteka

Leteka a tsoala. Tafa or Dafa.

Tafa a tsoala. Mokhalo

Mokhalo a tsoala. Lebaka II (oa boheli)

2 S.280

K31/23

Kafeno Marena ao a shaele ka obeli
 hoetse ho phela Lebaka oa baluli es
 Moshanyana oa leno tse 8 le halapo
 ba llaa ke yangoana e morem fokos
 or fokotsho ha la hile haepi le mo
 oa Oredde o.75. Polaseng ^{ea} J. Keenan e
 e bitsoang Kwagga ~~Pop~~

Mohla Masilo mora poleng aana a p
 ng pateng la halo la tsoalo ea hae pa
 la bontata ea Mohalo la Motlokoa la
 Motso la Kholi la Mokhoboheli la
 Mohoahali la Melipane la Kuena la
 Yaha la Kholi oa bobeli la Soasoa
 O Tlohile a ena le bara ba hae ba
 hlano ene e le Malope, le Malotjane
 le Kutlane le Koteli le Sethathu
 Masilo o tlohile le bara ba ba kalo

Mohla a fallang Bopeli:
 Chabana a tlohileng le tsona e hile ba
 Morafane ea ba ba Malakeng ea ba
 hlasi (ba ba molepe) ea ba Ma o tlohile
 Ba tloung ea ba ba Ha Khene hali

galo hatloha ha Masilo Popeli u tloha
 a emisa Tsoane (Pretoria) ka mokobobo
 a beta mo cheung Sauding ka jeno a emise
 Tebang moo eeng Hiedleberg ka jeno ke
 moa a ileng a hloma 'muro oa hae kele
 mothe ngata oa Namela ho phile Thaba
 Tsa Nthorane o hile abusa teng ka
 pero ehleng. 'me eite hoba Malope
 Mora Masilo a tsale Molatali hona
 moo Tebang Molatali ha a se a leusa a
 phala a tlela Leke (Kobok) le sechaba
 ka rala. Ea ha o hloma 'muro oa ha e
 pateng le hi tsang ka jeno mestatle
 a i khethela tula thena tse lastelang.

- (1) Qhalo oa Lemapane (Witkoppe) le hae
- (2) Ntshantshanti (Tabelkop)
- (3) Jene (Leenkop) ka rala leusa la pitse.

Molatali ha a nse a hahile Tselong trena
 a tlela Lebaka 'me Lebaka a leusa
 Tselong sa Ntata ea hoba a shae Monena
 Molatali o chetse hona mo Lemapane uterella
 sa Ntate O. 7 c. Lebaka a tlela 'muro

4.

U 5.280

K31/23

Muro oa hae ka hloko joale ka ntatao
 ho dihlela a ha a tropala oile
 a phela mane - beme Leeu Kap setere
 sa kral. a holasa ke ntra en Ba bla
 Koana ha Ba moosi - ha o e leya ha
 Nkokoto le ha ha satho ho hansen
 ha ha hile ka nga hophiremla hian
 le Ntraana tsatsi ha ile ha holasa
 Moho le Ma'e ba ha hile ha holo
 Ma'e ene e e Ma Mohlahlo oa Maloff
 Lehaka ene e le Mohale emoholo ntatao
 o kile a batela chebana tsergaata tra
 Basotha moru mestatc. Thoko tsa Mong
 ke tsa: Moreng Mabaka. Le haka
 oa Mura Motsi ene omohalo.
 Mora oa Ma Mohlahlo oa Ma Khaneng
 seisa Batho. isaisane oa Banna ha ba
 Oisa ba bang a le a ha llele.
 Oisa bokang ngoana o ka Mong.
 Khapo Ma Mohlahlo o ea tser esale a e gho
 Malakeng; Moreng ke resha Mora Ma
 toli; secha Malimo a tsohang le nalen

A tsoha Makhuho a ha Tsana,
 Sesha o eme ka' moho oa Banna
 Ka' moho oa Basali ho eme mang?
 ho eme sesha mora mola toli.
 Ka Lebaka a ee a shoelle a hla hlangoa
 Ke mora oa hae Nkha hle eo site
 hoba ha ha i thlatsee hobubi ha ha ba
 tsali ha hae ea ha o phutha mara
 a hae (regiments) mara a Nkha hle
 ana ale mabeli ene ele Matloha
 le batjami hoba a a phuthe mora
 a ha e a reu ntau le Nkoko to
 Morena oa Ba hla koana a utluile
 ho hloka^{ka} polao ea ba tsali ha hae
 ea ha o putuhela Ba hla koana a
 mane haubi le Ntseanatsi^{tra} mo Kageno
 eleng polase la Mr. D. Kragman setsemp
 a ront part le mo Kageno eleng le
 benkele la Fapel kop la chaba trati
 lantoa Kapa meso le sumo la tle pola
 ho thae ebile ntoa e tsebe hang ha ha nkha
 hle ha tsana hoima mara a Ba hla koana

6 5.280

6

K31/23

A ba imela me nta ea raba ma khotla
A nkhabhe ea liela porang e Kang
Nokanyana empa ene e Kholo betsoe
-ke joang hobolele le Matloha a o
a bongata ba ona porang e me nta
ea 3. Itella teng bongata ba onv.
Nkhabhe a tsisoa a isoa kholo
le monna emong ea la ngoana oa bo
sethathi eo ho theng ene e lengo
Nkhabhe a tsisoa a se a ena le le go
ba a hlalisa ke mohlaba emong
ea lirang. Empa mohlaba e o a
ho lase-habang ka mola o a Baso
tho morena ha ho lase ha a hapilae
sechaba koana hae se makete ha
se utloa hore morena o tsisoa me
Mabutho a petse, esale he, sara
kopo ho lella morena oa sona, Nkha
bhe a ba halloa hantle ho philele
le gebo le ba le pola hantle e
hohu le pole eaba ba hlakana ho
-ho tshisa hore ka trahi le tsheng

ho tla ba le mokete o moholo oa ho belehe
 tra Morena oa flokoeng ho ea hae
 o tla lemoha hore ona a ea bala oa
 -hobane hang ha hane topallo
 ea Ba tlako~~oa~~ da chaba tseti la
 mokete ha ho kana Ba hla kaena
 -ba ha kamootsi le ha ha sotho
 ea e ha molemo o tsa behang tseti
 lo hle ho galaka moro a inner hofi
 hlela -kopin ho hle e le le role
 eitse ha sa ntre ha le hetsa ke
 monya ka o ho hincely morena oa
 7 le koeng ea hantla le heli ba monya
 oa tlakoeng ha phungo ntlo ka moro
 o ba thobisa Morena; Nkhahle
 ene e le mo khanyana mo tlakoan
 ng jaalle ha le heli ha hae haile
 le mantloa ho hloko e ka hajo
 le mofumahali ea hae ena morali
 oa tlakoaneng ene e le emong oa
 uleheli keina a hlileng a e tra ka
 Matla hore monna oa hae e se ke a

46 5.280

8.

K31/23

bolaow. Ba blakeana ka hose
tsele rephiri sabu le heli'itse
-hohu h^{oo}re hore masin a^a tamela
-ho tla sa^h a^h the. Balibeli ba joet^a
e hore ba ntreⁱ morena a isae hae
-ho hlabile mothe monyako a haelit^a
Balibeli hore ba tsose morena Empa
hao ba ithoabatra baile ba hoo
tsoa hargatanyana hantre hae ho
ntra eaba getelang ha aabelae e ka
ke ha tho ha tsohelang ke booko
ea ha ka ho imaka tsai ha ho holla
sho. motlokoa oile' - lea phothata
Mapele pelane O. Batho! o tsoile le
ho kae, a, molai oa motlokoa
Pulu le eona ea he e. Khisa e sia
Karebell eralang, ea ba se ho tra
se se holo ea ba le phallo le le
-hala rebelle a.o, ba sa^{mo} puman
ho kae a nka mothinfa a sete e
a le ba ho zota-hae a tsamaea
hawa thotha tsai Villiers le Cornelia

280 ES LE

K31/23

9

cite morena hoba a bete Motsana
 o eleng Cornelius kajeno ha a le bile
 mo Berg Ascent Station kajeno a
 thinywa a leba nqa ea Ma Kobatsi-
 ne (Bot's berg) petroekop sa Medel O. 7. 8,
 a i ho hla ka ma Kobatsi-ne ho ea
 hae-beme (Leeu Kop) ka mesontsere
 ho so ho sele ho so ho bona hla
 hole hanna le le Khotla ba
 litloa thabeng mane, ho memetsa
 motho Empaha sa mane.
 Ha ba nte ba talemisa ba mona
 le le ntswe ba bang ba le utsoa
 hoba kela morena n'kha hle ba tloha
 ha bo hloko ba tsaba le ho ea ho
 ena hoba e e e e e e motho a
 tetsaeng hothae o hola uoe. Ereka ba
 Ramon e le Partho ba libete ha ea Empa
 a ba bitetse ka ma bita a bono a
 hore n'yeo; le n'yeo haba tle ka n'yeo
 ka sebele ba pi hla lea pumana e le
 eena: n'kha hle; kese oemo ka motikili.

Ke le hlathle le rengoa le safele;
 Ke sedemo Ra Koto koane Morena a Ma
 tloha. Morena o pha tsitseng le le meny
 nka buaa le Tyama ngoanwa Tebelo
 Ke toa mang li hlapanyetsaeng Tebele.
 A ke le re Tsotetsa Ma pha toa. Chitya
 se ma hlo ma holo Nallesi ea Molatoli
 Chitya se Kha hile la tsa Moshesha
 le le Gobako. trena Keli Thoko toa hae.
 Ha banna ha bititsaeng ke Morena
 ha bi hlo ho ena ha tsaba le
 ho a ta mela hobane bana base
 Ke se Thobela se buaa hantle ngo
 na Morena a Ma haka; Are a temela
 thaka tsaka kenwa ha ke sa ke
 mpa ke ille ka phonyahane utsing
 le pin che ha a temela ha pu
 ana entse ele ena Morena kanna
 a ntsa a le foalo ka bele. Are bana
 ha phela yang hae eaba hae ea
 phela Morena are Batjani le peletse
 ea ha re peletse Morena, Batjani ke

280

K31/23

11

mara aeneng a hla hlama matloha
 tshaka tsa morena. Eaba ore kapelepele
 wa hore lae thapo ea bopi bi. baka
 ke sa ho potse. ^{is phutsho} ho pitshela ba hla
 koana wa be ke hantee wa batjami
 bora beletse ~~sa~~ wa eng; ea soloa
 thapo. is atsi la khethoa la phuthuho
 le sa hane he, la chaba ea tsele
 hla pha hla pha ho le ha wa kamotei
 care la Masiea taboha ea kena
 ntoea ea batlokoa matsoha ka malu
 ngoalungoana. Ba hla koana a hla
 la mokhosi, oeu! ha kene batlokoa
 ba hla pi tse ba hla koana ea
 kopana ea thalana wa ho hloko ka
 hohale ho maha tang jula ene e nene
 la holo nama hali efa li hloka ke
 ha etlitse wa holo rebele. Eaba ~~tsam~~
~~le~~ pakane tsa motse ore la hola
 ka sa nthao ba hla koana ea ha loto
 khutloe hono ho esha ngoana le maee
 mo hlango. ha ba le hile joalo ho

12

e vitihela Nama-hali (Glandokii
 ha ba le hila yumo la NKhabhe
 bong ba ea le noka bong ba tsila
 bong ba e shoap a le yumo ha ban
 a ha lesa ka mollo ba tlamelloa
 ka joang le toane e entsoe li
 khong (megolo) e he ba tlamelloa
 ka mora moko kotlong e he ba
 ho tetsa motho a che sehoho se
 se. le a tloka a lo kolla a
 ntee a utloa le bana ha bo
 uoa sehoho NKhabhe o Ghile
 Jaco Bahlakana ha NKakoto
 le ba ba sotho mane ntsanana
 tri a ba ho lea ka le yumo
 le ka mollo ka sehoho se sa
 pelere le ka jeno e ma jeno le
 li tloholoana tra Bahlakana
 Monna e mong e mohlolo e mong a
 a bona ntae eo aneng antse
 le mong tsane tre betileng o
 a hla li khapha ha ana a

La hana ha hae our are hana haka
 Le ea ha tseba tse; ha ha Ramolloa
 Na kapa le ke le² uttueka hana
 ke Batlokoa le ha Nkhahle
 ha Mokhaloga 'matyotyo; Batlokoa
 hane ha ho laeleo 'me se hloho
 le bontate ha hana ka maled
 a sa le ha le monna mahalo eo
 oa mohlakana hitso la hae
 ene ele Makalle ntata kipeo
 Ba peo eo entsa phela matsatsing
 ane a pitileng o ha hile pakeng
 tsa peme le Ntsoanatsatsi: Cemo
 ke emong a go rang tse na kuli khapho
 ka obula magheke a le mntane
 tse pitileng ha a ne a go batse
 ntoa en batlokoa le Batlokoa
 ha Ntsoanatsatsi ane a se kisa
 mee kho le ka jeno mane hotloha
 ha m. Solf. Koo ma^{ho} en ha the later mose
 tso mosebhe setoeking sa rank port le kede
 hona le Marako a li thako tse ngata ebile

14 S. 280:

14.

K31/23

tulo tse li bitsoa ho thae ke
ha se bloho hobi hella tsatsi
kelena le holimo le bana
ha ka jeno ha ha kileng moo
le ha tsaliba bona ha ea
tse ha hore ha hahile thakom
tse se bloho. Nkha hle hohu
a benye ba tlakana ha phet
ng le rumong le mellingo a ha
ha hlom'iso oa leona
mose ho Namahali tulong e bitsoang
thabatsoto ho ea Heilbron in 0.75
ha bang ha mane le sotho Kagen
hahile joalo ntang ea Nkoko
le sotho le morena oa Batlokoa
Nkha hle a sa lar ele morena
oa Ntsanatsatsi le peme le
peme le Ma koba tsuene naheng
ea meestate le LiMapena.
Gara mara o hle a Batlokoa
Bamokhalong ha ho ea kileng
a beta morena Nkha hle ka bona

28028 124

K31/23

15

Marumong le ka tiesetso ntae^o aile
 a loantsana le chebana tseng
 tanyana mana mesate o kile a
 loa le Maphuthing hanga a
 aung a wa hile thabeng ea Mak
 oha Tsuene a a benya a bale
 -wa-pela hae a loa hape le
 Motung Jhalalele a mopenya le
 ena a tsaba-pela hae ho le bisa
 -bo pherima. Le Basia o kile a
 loa le bona Empa ona a memi
 ae ke - sebalahala morena emong
 oa Batlokoa ha mo kotteng; a
 loa le morenana emong oa Batlo-
 koa ha wa hae ba ntlo enyane
 ele. Selmane a mopenya le ena
 Selmane ona a wa hile mo kotteng
 eleng present's kopal setrekeng sa
 yode - o. z. s. o kile hape a loa le
 Bakone ba wa hotsane baneng ba
 tsamae ba buthelala li cheba ka
 ntle ho libaka ho the baile ba loa

#

16.

116 S.280

K31/23

ntaa e tsäbe hang ha halo e loa
 nela mane qhalo mo kajeno
 ho theng ke new market ene e
 tulo ea moreng ke hona moa moa
 molatoli a shakteng. Ke tulo e mah
 reng a Limapana (Wit Koppies) le Quin
 kop hausi le nakana ea pitie
 ea loa me etse ha hona o ba kone
 ba li bona Matsela ha hoela
 morao. a ha benya Chitja se mahloma
 halo mora molatoli. a abo la ea
 ha salamo thada feela ka le mota
 pitileng khahanyana masapo ana
 antse a bona hal a hona man
 qhalo. Moreng ohle a ba ba tsä
 a ha kone le Basotho Nkha hle
 ana a sa tsäbe le tho ka ona ana
 are ba kenengana ho ba lotso are ke
 Baso thonyana; moreng eo aneng
 a motäba ene e le Cha ka moro
 senza n'ya kona ana are ha ba naki
 cha ka are o mongata ebile o matla

a tsothang le ena beela morena
 chaka oa ma Pulu a kileng a ba
 le h e loa ke NKha hle hoba
 a utloa hore Chaka oqut'hela
 hatseng lohle la Basotho, a hla
 a tlama ~~tho~~ a palla ka tsohle
 tsa hae, ona a ballalle seterekeng
 - Sa Bohloko mo Kageno ho thoeny
 ke (Bethlehem town) na heny ena
 ea mefate a hahaba a ikhethela
 tulo-hana li thaba tsa Bethlehem
 tulo ea morenyene e le mantse
 le Marabeng a behane le se
 Konyela morena o ba mokotleng
 le hona montaa tsenga tsa ba kone
 tsa mozi hella Empa tsa sita
 ho beela nuni hobane Marena a Ba
 Basotho a ne a atamelane more ho moko
 Kone ene e le morena mo shoeshae
 le amang Marena mo sen o kano e le
 ena le se Konyela morena mokotjo
 oa molepe 'me se Konyela ene e le mang

18

S. 280

K31/23

Malala a rata ho loa ma tsa Katsi
 nta tsa Bakone tra etseta Batloka
 Moberere omahalo' mo ho le Moshae
 Shee - Empa Getelony tsa pe to ha
 Marharasa tsa tra sita hore
 na Batloka li karha busa jaang
 Kapa tsa ha ba jaang na tra
 tsele ha ruri tra ha tra hael a
 - Bakone li hlotsae ho busa Basetho
 - Ba meestete le Ba Moshae. Batlo
 Koa bohle^{ha} ho ka busa ka Nkhahle
 o ka bonaha khathala ka buela ha
 bonae ebe ha ebe o sa phela ebe ebe
 le mehleng ea wa eka hore a tse.
 eka ebe ebe ha thole sa ka mo khon
 ona o tse; Nkhahle ha tse loa le
 morera sa maphuthing hore hore
 Malato o Nkhahle a o entse^{na} o si
 tetroeng maphuthing ha ebe buela
 morera sa ona tjama ene ebe moikhohu
 Masi hobane ona a Phantsaile

Bo Khoenyana ha hae hobane
 ene ele mokhoenyana oa morena
 a tella abile a khantsa e ka
 nkha hle a kana a leanela
 tso hle tsa Borena ha hae
 mabapile Bas Bathlokoa, jaale
 morena nkha hle ke tso eo ea
 mo hlolela ha holo ho mae a
 ngoana khang a ideng aha a
 eleta mokhoenyana sa hae
 Tyama hore a lemohe a sete ana
 a phe phe tsa nkha hle ke motho
 a pelo e thata basa petse pelo ha
 ho thifoana me a lemohe hoba o
 tla mo putubela le ha ho le fane
 Tyama a i thiba li tse ke hobe hle
 la nkha hle a tse a ke eena a
 ha rena ho mo putubela jaale kaha
 re se re phe tile ma phuthiso ana
 a hile a ntre a patela Batho
 ha nkha hle ka ho saana a
 Bathlokoa basa batle ho a loantsa

20 S. 280

K31/23

habane hane ba tsaba ngoana kh
 anye - haka ora are a ke ke a bola
 eloa ngoana mokhoenyana o a hae
 - Empa gellong mofuma hali a
 hlolaw ke ke tso tsa mokhoenyana
 o a hae e a du hae a beela haka
 e a ghalow pure ke Batho ka
 a ha a betoha ha leleri hae
 chaba tseling tsa Basotho.

Nkhabhe le sekonyela ene ee
 bahale mona mestate baee ha
 butshela Moshosha ha le mane
 Botha-Bothe Basutana baee ha
 mo thibella nako eteletsana. Sekonye
 la a thebile ka vaphinima Nkhabhe
 ka ho chabela baile ha malaela
 Batho ba ba ngata basenya le ma
 bele o hae ka habela. Empa hamo
 oa Nkhabhe a ha mahau le
 Moshosha a etse kasephire hore
 eka khona kea hla korong le thibela
 ke ena ho lumellea hore nakhomo

22 5.280

litrieking ci'na a e tra hore a
 papane le Moshaeshoe goalle le
 Nkwa hle onw a ritoa hoka la
 - hle sekonyela hobane Ba thoka
 ba sekonyela ene e le Banyane
 ba Morena Nkwa hle, Empa le ba
 halle joalo Nkwa hle getellong
 aile a Tensa ke ke tro tra sekonye
 la. hobane sekonyela onw a kha
 le Chalw triling ka holi putu hle
 kantle hole ba ba onw a e ile
 phuthu hle joalo ka thaka a a
 Mazulu a neng a khathaka Chaba
 Na tra Mazulu ka ana hokone on
 a ale joalo sekonyela mehl e e na
 onw a hlole a leantse Basotho
 le Moshaeshae hahle Moshaeshae
 a ba a mputubela a moloantisa
 mane joala Boholo ke moa Moshaeshae
 aile a hlole sekonyela teng
 a ba a hlole le Mosai a a mota
 a lape le Khomo tengata le batho

ha bangatanyana ha bolana
 Sekonyela o qhaliloe ke Moshaeshoe
 ba tšing la hae mane Jaala Bohalo
 ke wa tla phaila a shoelw kaene
 lelongy chaba sa hae sa harana
 hotlo ha mohleng o re Beng sa
 ea Ma ~~tatiele~~ seseng se mane
 se hong hong pating la Moshaeshoe
 se buoa ke morena se ling oana
 se Ma ~~tatiele~~ se buoa ke se
 hana re Beng se mane pelu Witzi
 shoek se buoa ke se troaka mota
 kapa kaas mota seseng se
 mane zulu lana seterekeng sa
 Nqutu se buoa ke Klubi mota
 hobile joalo Moshaeshoe a ipha mo
 tla boening la hae kantae se
 bothoane Moshaeshoe a hapa mota ea Moti
 Nganabo Sekonyela Mletse, Moti
 e Khabile ~~moti~~ sa hapa trenaka
 oela li Kha thato elile mesetse
 ea Sekonyela Batlokwa ha Sekonye

524

la le ha Nkha hle ene e le
 Likoko ho chabana tsa Basotho
 esita le hotsa mazulu tseling
 Ba tloka ea ne ba tsojisa ba halo
 ba. Se konyela banyeng base na
 Mohau. Se konyela le Mazulu ene
 e le lepele la ma bala o kile a
 ba tla Bakae ka ana mokoko hlo
 u ho horena Dingana a hore na
 a khomo ho ba lisa ha Bakone a tla
 le tsana mora hae ne state Ba
 Kone ba pitilae ho molatel a
 baile ha ha ha rama mabusa
 aneng aile mane ha dingana
 ka ho ea kapa le ha ho ea le
 dingane ore a eo lala khomo
 tsa hae ho se konyela me ma
 huu a pella a ea a tla le tsana
 empa se lisa pella le hana tse
 hloekileng se konyela ase a liisat
 meraka hore hore tse li khomo tse
 tse ba ba be beng. Ka tse na tse hle

hobanala hore se konyela ene
 ese motheo oa khotsa Jaalo ka mo
 shoeshae. Le kajeno Bartlo ka
 ha me hla ena ha ha lentre
 ha go qo tsa ho holohole ke
 mo ha kileng ha rena kateng
 ha lla ka se konyela bare ebe
 se konyela onw lla lla ketsa
 tsa mo shoeshae le Nkha hle
 e kahe dake lohle la meestate
 le le hla kore le leng la le rotho
 lle bathe la Bartlo ka ha Nkha
 hle le - se konyela.

Morena Nkha hle hae mane naheng
 ea vnae bakakha thatse ke mara
 a pakalitha le Martuana erita
 le ena mo selikate wa ka laanta
 Nkha hle e ka hofu le mo hla
 Nkha hle a lautai ba hla ka ana
 ha Nkokoto le so tho oile ~~ma~~
 erita le se konyela onw a le teng
 Nteng lo hla re ba hla koana hane

26 ²⁷ S. 280

26

K31/23

hale hangata M'lahile aile a
gala ho khathatsoa ke ba kene
-ha le mane Maraheng kapa ma
utse a hlile a khathatsoa ke ena
mate bele aneng a ntre a khathatsoa
Moshoshae. Tseling ke tse na tso ko
tsa morena M'khathatsoa.

Lentsoe la Tau le li phatsoa phaten.

Talala la u thahala mara beng.

Ho MOKhathatsoa le eso ho utloahela,

Bane le ma be le a pongoe li hlolo

a tsahisoa ka mo bitilile.

Babo ba hao ke bana ba Ohloile,

M'hoeli kane ke ena a Mohulela Mathele.

ena o tla sala a khathatsoa thateng,

ke mope o mo tholo chatau makheng e rle

tsa ho hlano e hopitse ho hena mathe-

le. mo ts'ane ha thebe li tabala

ma hlabo li le mope ke pe tsa

ma thebe ke ena a betela hlalele

oeno boreng a Mohulela ka sepe li

phela.

Ke mohlw matchele a i philing motta
ho loantsa Bartleka le Moshe
Shae Kali Jaganu:

Eitse hoba Nkharhle ashae
a hla hlangua ke mora ea hae
Tumisi le Lehla ha Tumisi
haka lusa ha holo oile a
shae kapele lele a eso sebetise
boener ha hae ka traanelo
All hona mane marabeng kapa
moete eka leenene ele moro
a khoto koha Tumisi a shae a hla
- hlangua ke mora ea hae letoka kapa
Katata eakatala Balla marabeng
Ahaela tulong tsa Ntatae mohlw
Mane Oholo kapa le Mapana le boete
na tsatri ho fene le Motakalo Bine
ka boela mane Ba ea wali mo hothae
Ka feno ke! Ba Spruit, le mane phe
lane seteng sa Harrismita hobona
hona katata aile a leela tulong
trena ka mora ntoa ea senkhal lea

28

S.280

28

K31/23

075

le ea Basotho eeng ntoa tsa lemo
 tšena 1858-1868 Ntaeng tšena eeng
 e le tsa Moshosho le Maburu
 a tšany Colony. Ba tloka le he
 teko kapa katolwa laile ha thusa
 Maburu nusa o nstate ho laantsa
 Lesotho, Lesotho laile la khathetse
 nstate ka hono kaane ho phala Khom
 ong tsa Maburu la nna la phepheta
 nstate ho phela hoba ho hloha
 ntoa Me Marana a Ba tloka eeng
 katolwa le Lesala le Lesala le Lesotho
 le Marana laile ha thusa ho phela nstate
 le la e benya le sotho ha ho lo
 holo moena Lesala Tumisi ke eeng
 a eeng a ha matla thusa e o
 le tsa Leteka a ha le helo Basotho
 le ha ntoa intse e e lo a a sa
 ee ka le haho a ha le helo ntoa
 Chaba sa lae sa sala nstate Taala
 ng ea moena Lesala Moenia ka pa mo.
 le kane a ha Lesala a tšetsa ntoa

ea ha ea la la hola ntoa e
 la le hore hore moeli oa le se
 tho le mestate ke Sir Jan Brana
 Battokoa le bona ba tsepisa
 - ke muso oa mestate hore na ha
 e phle eo eneng entie ele ea
 - le ona e tla nne ebe ea bona
 Jaalo etse hape muso o le hore
 Battokoa ka na ha bakeng sa
 thuso ea bona ntaeng ena oa
 beela oa sehela Battokoa na ha
 e o hle ea Ntswana ke e tse ^{ke} sale
 sa Ritz le Timpeling Battokoa
 haile ha ne heloa na ha eo ke
 mestate e ke puella ea General
 Fick eo aneng a saole mara a Ba
 tokoa le De Villiers Commandant
 eo Basotho baneng bare ke Marotha
 Ntswana hore na e na a le ho saen bo
 bo so tho hono hole jaalo mahere
 a mestate le Battokoa Eitse
 - ho Mahumantse a kena kena a eta

30

K31/23

ea lea Commaadant de Villiers eena
 Masothoanyana o Chakela Morena
 Letetwa a le morena Chalo thakong
 tra haho ha^a pi hoo ho Morena o
 e leli tse morena ka hore ho teng
 Mahuru a mangata a tsamang
 Colony kapu baubana atlelo
 ha ha mestate me mestate l le
 metse hore a tla se heloa li
 bolasi me eku hafa Mahuru
 ana a tla e tlehelu beela mas
 a ra tang teng me he eena seletsa
 morena le se chaba hore le hoo
 a bane ke le patse ho puo oa meso
 tate. le o Mahuru a tla nita
 ho le kena wa bane lea le neta
 la me le le le ba halle ea puo
 morena le se chaba wa ha tsa
 ba utluisa keleto ea de Villiers
 hohane le wa Mahuru a ne a
 tlelo se ha li bolasi mestate
 hane tokelo e pi hore a ka se ha

la hona le batsé a le etra li fola
 ri ka mooneestate e tsépisitseng
 hore hartla le puoa kana waaba
 keng sa nta eo la ileng leathu
 a le bakeng la batsé le o enengentse
 elle la Bontata bona mohlolo
 lo hore le o etla ne ebe la bona
 jaalo morena le Recha be a re ha
 utluisise hore a kare ka na ha eo
 eleng ea ha e ka mokhoa oa le pa
 ale tsitseng ke ho nta e mohlolo
 Oe Vellie are morena ke tisa hore ha
 ora lumellane le kele tsoa ka othe
 pha phama oso o haka le pathe le le
 ha e ka jenu mustate ke na ha ea
 ma kha oa ha esale ea Basotto
 lona Basotto le hlotse reka nahu
 eo etla be ea hao Morena: nahu
 eka ka jaan, le hona kang? Ntsa
 le Khomo opeke na ha morena ho
 alo Senene: Oe Vellie che morena a
 utluisisa ke ha ho tla ntsa ma kha

32

he; a Kete tse nne (L, 000) tsa Kha
 nnaa ho ea Bloemponten (Mangaung
 Motseng ea Moreneng Empa-phomo
 Sele li isa Moreneng Leteka o
 na a ile a kapa de Villen pele
 bone orata hoka pana. Le mureo
 oo oeng patre le ea rekoa. ea la
 de Villen ore mureo oo. o hole hape
 oke ke aar jiblas ebieng le ita
 hobolla li khomo ho ea mureo
 kamora tse tsohle Ba tlokoana
 thee ka lule patseing leo la
 bona saalo ka pele. kana ka ph
 elak no khoto kamora nako e ite
 ng a jiblas ma hum ka bong
 ana a jibla la Moreneng me
 ka pe. phomako hokane ane e re
 ho Morena a ea seeta ana a kin
 saalo ontse e le pathe ho petang
 Malum ana wa ntre phomote
 saalo ka matsatsi a mang ontse
 a hlola le patre ha sa bone. hore

K31/23

33

heng ba le patšē ke Ba tho babokola
 eha a se a hloma lipane ase a
 se ba ma polari a se a papana le
 Balisana wali khomotsabona
 liile tra tlola li pakane tso
 e bile Balisana ba isa Tabu tem
 - ho Morena le Banna mane khotta
 - ka ophirima ha ho ntse ho tsoa
 hare mahum a o ntle li pakane
 - are ha khomo tra puna li
 - ka beeta papana tso a tra
 li tra a ra. Banna Tabu ena ha
 se ke ha e utluisisa 'me mahum
 a ba a le le kisa Balisana are
 o ha ho le le tse hore khomotsa
 bona li se ke tra tlola li
 sa kana. Balisana baboella
 ba tse bise Banna hore mahum
 a hantse a ha le le kisa hape are
 khomo a tra li tra a ra, ka maso ha
 tsoa Banna ha iteng ho ea le Balisana
 Mahum a le kisa 'me hla la ba nne

24

S. 280

34

31/23

~~Ja all ho morena le sechaba fada~~
~~Kanako e²antse aphi hle lana~~
~~hente n'fana. Eitse Kanako engoe~~
~~a tsara pere tra nate emong ea~~
~~Morena eitre ha leng bakiana~~
~~hailo li lata a bana ka tsona~~
~~malem ea hena eha mo pere~~
~~se a ba a tshunya emong ea Morena~~
~~a' Mola ea ho tshela mo kelong~~
~~mo o mabum aee a ketsetra~~
~~thato hphi hlela tsatsi kelena le ho~~
~~leimo muro o jeler khomo tra pua~~
~~ore tsepisiteng hore tea ha ler la~~
~~na tsa ea pua hore Mabum~~
~~a traeng Boudana a leke a le Kan~~
~~a ha re e'ka pa hola re obona~~
~~Marena a pitilae ho ka laantsi~~
~~estate hokane arie a bakola~~
~~le hona a sena li la tsa se ka~~
~~emelang nto a ha le li hlo^{ing} ho~~
~~tsheisa mo sheshae taha tseha ho~~
~~hane a tshile hore ene e le li pa~~

Tra Basutoland ka ho thusa drestate
 ho Coantra Lesotho, Maluena a a ta
 jaele a tala fatis. Capena are tsoeng
 halohele^{he} are shapa ka le buu le
 leno le le leng ene ele moena
 Malao oa ora o sena mo a the
 oli. Battokai ha lutse faalo
 liantse ha lebelele General
 Fick le Commandant de Vieux
 hore a tlo tla ha lo kolla^{le} le fatis
 la bona K. holehong ea Maluena
 ba hlokeha. Bahile faalo ho pile
 la hola ho hlolela ntoa ea Ma-
 luena le Maluena ea 1900, Eitse
 hola ntoa e la le drestate e
 hitse Orange River Colony. Battokai
 uae tsa ho ipiletsa ho Engara
 tsetse ka fatis la bona le ma-
 luena a drestate ba sa ha ba xemus
 ea Battokai ho ea Engara ho hlo-
 tseka bona le Maluena ka fatis la
 bona ene ele ka 1907 ha Basumusa

36

S. 280

36

X31/23

- haie ea - Englara le Makho
 lokoe ane a ile hobane le
 onwane a tseka na ha ea
 onwe le Malum eitse hoba Ma
 yora e phile Englara ea ha Lona
 Selhōne o oti mohlala hore magosa
 a o tsaose a khulliseka mona hore
 baane a moa ka ho hlola ke e
 le hlola tra Tambaatha oa
 wa Zulu hobane ene e le ka na
 ko ena wa Bambaatha. Ale mo
 o tsehere mane Natali. Ena
 magosa wa e hlola ke Engla
 nd wa pumane hore base li
 hlola ke Bamba le theng ka
 lillo tra bona. Eitse hoba Eng
 land e manele lillo tra Ba
 mbakoa le Ma Kholo ka me e
 Be mane nnete ea tse'pisa hore
 e ka khona ho hlola ke na ha
 tra bona ea lumellana le Dr B
 Charles. Secret of the Brotherhood

meetinge hore a hule magosa
 ana a ha Ba tlakoa le Ma K_h
 lo tse a eo a hea hisa pela
 Governor ea Orange River Colony
 me a e hantse lillo tsa Chaba
 trena me a e tshise hore tse
 ana e phentse lillo trena me ea
 Seimana nnete ea Kholoa ke sa
 bua ke Chaba sena me he
 e laela Orange River Colony hore
 leona e nanele hantse lillo
 trena e ha hobe hantse.
 Englam eona e fumana hore
 kennete Chaba trena li puma
 ne li boelloe ke na ha tsa
 tsona me e ka tshaba Orange River
 Colony ka le maikutlo a fane
 e lopeitse Chaba tse eona
 e tse pisar Chaba sena tokala
 le palle ea patse la bona.
 Laale nnete ke hore Orange River Colony
 le eona chile khopole le ngoe le

39

38

38

K31/23

280

Englaru hobane e ile e a tse
 pise Ba tlhoka le Ma Kholoka
 hore e malume le the imperial
 Government tab^{eng} tse va'ne.
 etla le ka ka Matla hore ba
 boelle ke mapetse a hona
 tse na li ne li luma pontre
 ea te late ~~le~~ Charles Garnier le
 Bar~~u~~ umusa. Englaru o tsepi
 setse saalo le Orange River Colony
 hore ka tse na buso ea bona
 Ba tlhoka le Ma Kholoka bo boe
 lle ke boena ba hona saale
 nneti ke hore cheba tse na le ka
 jeno li emetse Englaru hore
 e o hette tse pise tse eona tse
 tsa Ba tlhoka le Ma Kholoka
 li emetse ke Englaru tse na ba
 temusa ba neng ba ile Englaru
 na ho phela a le mong qeell a
 omane. Dick Martynung nat al
 ba hang ba ba saale le pateng
 ba shale: (lisata)

280

6/23

39

K31/23

39

K31/23

E. Makamole

Buteokoa ke hangata ba thusa ba Basoen
 mohlw litiche tra marumo tra ntae tre bohlo
 ko hailsaba tje; ka ntae ea me zulu a be-
 tje wayo mora mpanae ka senzanga kon a ka
 le mo sa 1899 ka betjwayo a lo a le mairimane
 la ha Aliehi mora ntae sa la mosepe le morena
 Lerusa le moenae le khutla le muni tsotepe ba mem-
 eoa ke mairimane hore a hloka la thuse ntae
 ng me a ka thaba la ka pumama ka a thuse
 la Lerusa le le khutla ba le mellea ke mohlwe
 ea hore morena le ka ka ka kotala hore ba
 la a kullaa la ka thusa mairimane ntaeng
 me morena a la ntae le mara hore ntaeng
 emong ea hore laie ntaeng e o sa phela le
 ka jeno emane poleang la m. Uyo setereking
 la mohlwe o ba hile tang eae e le morena mohlwe
 emohlwe le Aliehi a le mellea ke mohlwe
 ea hore ho ea thusa mairimane. Ba thuse
 laalo hore hile ntae e la la. betjwayo a hore
 ke mairimane; eke hore ntae e la le mairimane
 a le boha ba hloka ka ntae e le ka jeno e tre
 e le e a hore na^h e e morena Natal ke la Fululana
 setereking la G. uthe (N. futu) le Nkanae hore

280

40

K31/23

40

Le - Road River station na ha ea ngutene
 leusa ke Klubi o shale chusa ke mora
 ha e e saka Klubi mo kpe la Mkarai e bu
 - soa ke Laban Lesesa Tsimisi ke mora ~~leusa~~
 Tsimisi hobane leusa o shale. Morena leusa le
 maenae le khuta-bane ha a hile mona memee
 mustae ha ^{bn} tloha ha e tusa maismane mehleng
 eo memlene ea tse ya tulo eo ene e le masung
 ene hlethae ka bitso la mora Tsimisi hobane ene e
 abethae sena ka bukhu oa lepa ke morena endo
 lo le te ka kapa Katala Tsimisi Empa entse e le ea
 mo holo ana oa hae e le ka moloa le pu khou oa
 Basotho. La Morena Lesesa entse a le mane memee
 le khaa le pi hlelang ho ena ene e le Mr. Green
 le e simane Mr. Green ha ka kha thata Morena
 Lesesa jaale ka mahum a ileng a Di hla ha moa
 Morena leusa ha ka hola a hlela memee le ha a
 na a ra ta pa tse lu nta ta e oile a tsaba
 mahum aneng are a kena ka wa tla keena
 mo memosa e moho ana ena e le England le
 barbare ho ea hillela. Ba tlo ka jaale
 ka ha reere Shethile. Ba tlo ka hile ba leba
 ha England ka thabo e kholo ka tse ho ea hae

~~280~~

280

41.

K31/23

41

ea Naba eo a ha le ho hiling^{ka} eona le Kafeno
 Jehoe o ha ha e le kala hantse ha eme ha
 lo Kile haka Thusa Englam. ntaeng e be le epe
 habane Englam ha a Ribolote o ja; le o
 aeng a mo thusa ho Riballa. Ha ha felle
 ka Ineestete' mure ea Mahum o eeng ha o Ribolote
 me o le hantse o hantse ha o thusa
 -kha pengi. Batho ke le Ineestete khale
 - ha thusa ke Ineestete e kile eare ka
 ntaeng ea Mahum le Mairimane ea 1897
 1700 ha ho ho le teng ha hantse ho hiling
 li-Ka. e to tra Mairimane ha thusa kanna e
 ntaeng habane Batho ho hle le ile le hantse
 la ntaeng ea Mairimane hore e tlele hoba
 lo kolla lo kholeng ha Mahum a o anang
 a ha kanna ha ho hle ke. Morena Tapa hore a be
 - te ka Temisi Mahum a mo zeka hore ha ka
 - thusa ntaeng eona a tla mo sehela na ha
 le ha hle goale tse pisoe ha a e fuman a
 Kafeno mahum a i kelle le hore a hle
 ke Mairimane a ntaeng a boeletsa ke Mahum
 si a ona EMba le ntaeng Tapa hore ke hantse
 ri habane le hae. EMba ntaeng hore o hle

MS

280

42*

K31/23

42*

-Ka ha kana mahuru a karanan kenter
 ea Mairimane a tlangoa mane Harris
 Mitth G.D.S. Torontoy e le ea loantsang
 Englanda haba a tsa ha bi tsa^{ke} sha
 -o-shaetsa mane Matekeng phelane
 tse^{ke} sa Harrismitth. Eitse ho-ka nta
 ea 1894 ka pa 1900 e hae ho-hane Englanda
 oitse Basotho le bona o tsha le boh
 le ha keng sa Ma khamo a bona a ilen
 a-happa a ho-ava ke Nta a ea hae le
 Paulo sa Mabinia, Tepiso ea hae phethoa
 hodi hae lo tsa^{ke} ke le na. Englanda
 oile a thahisa Basothoa ka Nta a ea hae
 o tsa^{ke} hae a ha le ho ha ka le sete
 Empa Kapeno, Oosite ka hae le ho ha Baso
 ha ene e le ha thuri Nta a ea hae le ho
 lo-a Mahuru hae hae sha batho ba ha
 tso ha hangata Nta a ea ene e le e ma
 rimane le Mahuru ha hang ha hae
 ke ha ha likanto tsa Mairimane ha hang
 ha e sha ka hae ene e le likantu tri ma
 ru - Batho hane ha shoelise le le ea
 le hae a ka Ma hae.

end s 280